

HEKİMHAN'IN

**TURİSTİK
VE
TARİHİ**

MEKÂNLARI

HEKİMHAN BELEDİYESİ

TAŞHAN

İlçenin temeli Selçuklu Türklerinden İzzeddin Keykavus tarafından atılmıştır. 1 Anadolu'ya gelen Türkmenler her seferinde daha kalabalık kitleler halinde gelmişler ve doğudan Orta Batı Anadolu'ya yayılmışlardır. 1059 senesinde büyük bir Türkmen kitlesi Sivas üzerinden Malatya'ya gelmiş ve karşılarına hiç kimse çıkmadan kolaylıkla şehre girmişlerdir.

İlçede bulunan Taşhan'daki kitabelere bakıldığında hanın 1218 yılında İzzeddin Keykavus'un (1210-1219) adına yapıldığını görüyoruz. Bunun yanında inşa kitabesinde ise Alaaddin Keykubat dönemine (1219-1237) rastlıyoruz.

Gıyaseddin Keyhüsrev'in bu bağlamında yaptırdığı Hanlardan biride onun ayakta kalan ender eserlerinden Taşhan dediğimiz tarihi Hanın birinci bölümüdür. 1207 tarihli alın kitabesinde Devlet adına kendi unvanın en Ebu Salim el melatiyi (Malatyalı) Hekim doktor tayin etti belirtilmektedir. Yazıl kitabesi bugün restore edilecek mevlit ve düğün törenlerinin yapıldığı yerin ana kapısı üzerinde bulunmakta olup üç dilde Süryanice, Farsça, Türkçe birinci dil olarak süryanice'nin alınması o dönemde dünya ticaret dilinin Süryanice olmasını 2. durum bölgemizde büyük bir Süryani topluluğunun yaşamış olmasını göstermektedir.

Çevredeki köy ve kasabalarda içinde Hekim(doktor) bulunması nedeni Hekimli Doktorlu han anlamına gelen Hekimlihan olarak anılmış zamanla Hekimhan'a dönüşmüştür. İsmi buradan gelmektedir.

Anadolu Selçukluları döneminde Adana, Malatya, Suriye, Şam, Gaziantep üzerinden Akdeniz'i Kuzeye Karedeniz limanlarının Sivas, Samsun üzerinden bağlayan yol beldemizden geçmesi beldemizi bir lojistik konaklama merkezi yapmıştır.

Köprülü Mehmet Paşa Sadrazamlığı (1661-1665) Anadolu da Celali isyanlarını bastırmak için Anadolu'ya geçtiğin de Taşhan'ın birinci bölümüne ek olarak ikinci bölümünü Camiyi ve Hamamı yaptırdı. İkinci bölmenin ana giriş kapısında Selçuklu üçlü Sela yazısı ile yazılmış bir kitabe bulunmaktadır. Bu kitabede Sultan Mehmet Han (Avcı) ve Köprülü Mehmet Paşa unvanları geçmektedir.

Taşhan Üzerindeki Kitabede;

62×33 metre büyüklüğündeki üç kitabesi vardır. İki aşamada yapılan hanın ilk kitabesi kapalı bölümün kapısı üstündedir. Buna göre; hanın 1.kısımı olan kuzeydeki eski kısmı **Selçuklular** devrinde, **1218** Miladi **615** Hicri yılında 1. İzzettin Keykavus tarafından Ebu'l Hasan oğlu Selim El-Malati'ye yaptırıldığı yazmaktadır. Aynı kitabe, Ermenice ve Süryanice olarak yinelenmiştir. İkinci yazıt avlulu bölümün kapısı üstündedir. I.Alaeddin Keykubad döneminde (**1229- 1237**) yapıldığı belirtilmektedir. Kapalı bölümdeki üçüncü yazıt ise **16.** yüzyılda yapılmış onarımı göstermektedir.

Selçuklu Sultan Hanlarının geleneklerini devam ettiren yapı, önde revaklı kare avlu, avluyu takiben de hol kısmından oluşur dikdörtgen planlı ve avlulu, eyvanlı yapı grubundadır. Eski Malatya'daki büyük hanın stilindedir. Avlunun çevresine yapılan 2.kısım ise Osmanlılar devrinde Köprülü Mehmet Paşa tarafından yaptırılmıştır. Burası şimdiki iş yerleri olarak kullanılan kısımdır. Ölçüleri birbirini tutmayan odalarca sarılmıştır. Girişin sağ ve solundaki, kare planlı odaların üstü beşik tonazlarla örtülü olup içlerinde birer ocak vardır. Bu yerler Köprülü Devrinde günümüzdeki hükümet daireleri yerine devlet iâşe konağı olarak kullanılmak üzere inşa edilmiştir. Üç nefli kapalı bölümün batı duvarı payadanlarla güçlendirilmiştir. Yapı bezemesizdir. Osmanlı döneminde yoğun tamir görmüş olan han, **1987Vakıflar İdaresi'**nce restore edilmiştir.

KÖPRÜLÜ MEHMET PAŞA CAMİİ:

Köprülü Mehmet Paşa Camii:

Bu cami Taşhan'ın kuzeydoğusundadır. Cami tek minarelidir. Ana mekana giriş kapısı üzerinde talik hatla yazılmış kitabesi vardır. Bu kitabede caminin 1661'de yapıldığı yazılıdır. Son cemaat yerinin karşısındaki muslukların üzerinde ise 1815 tarihli onarım yazıtı vardır. Minare caminin batı duvarına bitişiktir. Son cemaat yeri Revaklı'dır. Beş küçük kubbe burayı örter. Revak kemerleri sivri olup yuvarlak mermer sütunlar üzerinde oturur. Ana mekan dikdörtgen şeklindedir. Ortada yer alan büyük kubbe iki yana doğru beşik tonozla genişletilmiştir. Kubbe sekizgen kasnak üzerinde oturur. Giriş kapısının tam karşısına rastlayan mihrap gayet sadedir. Hiçbir süsleme yoktur.

Camii üzerindeki kitabede : Yaptı bu Cami- i Şerifi yümnile hayrı şaad edip Sadrazam köprülü Fazıl Mehmet Paşa gördü Hatif dedi tamir eyleyip tarihini.

Ahsenallahu ileykem yeser allahu maşa-vadua : Allah sizlere iyilikte bulunsun. Allah dilediğin kolaylık sağlar.

Bina fi sene 71 : bina-cami 71 senesi içerisinde yapılmıştır.Hasan Ağa Nazır.Ketebehu (?)

Kad Vaka'al Ferah Fi Sene 72 yazılıdır. Abdest musluklarının mevcut olduğu duvar üzerindeki kitabede : "Sahibal Hayrat Vel Hasanat" – Zabid Dai İsmail Ağa sene

:1815 Miladi. 1230 Hicri. Bu kitabe tamir kitabesidir.

KÖPRÜLÜ MEHMET PAŞA HAMAMI:

Hekimhan'ın doğu duvarına bitişik bir hamamdır. Yapıldığı tarihi belirtecek bir kitabesi bulunmamaktadır. Ancak Köprülü Mehmet Paşa Caminin yapılışı tarihine (1660-1661) rastladığı aynı zamanda Köprülü Mehmet Paşa tarafından vakf edilmiş olduğu söylenmektedir.

Hamam çok harap haldedir. Dikdörtgen sahayı kaplamaktadır. Giriş kapısından üzeri eğimli çatı ile örtülü kısma ve oradan da soyunma bölümüne geçilir. Burası kare şeklinde ve üzeri tromplu kubbe kubbe ile örtülüdür. Soyunma kısmından soğukluk kısmına geçilir. Burası beşik tonozla örtülü dikdörtgen şeklinde uzunca bir holdür. Burayı küçük bir mekân izler. Batı duvarındaki küçük bir kapı ile halvete geçilir. Burası da tromplu bir kubbe ile örtülüdür. Halvetin kuzey soyunma zemininin doğu duvarına bitişik külhanı vardır.

SUROHAN KİLİSE

İlçe merkezinde Eski İlçe Jandarma Komutanlığı'nın içerisinde yer alan ve bir ara hapishane olarak kullanılan bina, yıkık durumdadır. Yan cephe duvarında bulunan taş kabartma haç işaretlerinden **Bizans döneminde** kilise olarak kullanıldığı düşünülmektedir. Yapı dikdörtgen planlı, basit bazilika tipindedir.

Hekimhan'ın en merkez noktasında olmasına rağmen belki de pek çok Hekimhanlının, özellikle de yeni neslin bu yapıdan haberi yoktur. **Surohan Kilisesi** 1500'lü yıllarda inşa edilmesine ve günümüzde Hekimhan'ın en önemli tarihi eserlerinden olmasına rağmen diğer tarihi eserlerimiz gibi kıymeti bilinmemektedir. Kitabesi bulunmadığından dolayı yapım tarihine ilişkin net bir bilgi olmamasına rağmen 16. yüzyıla ait bir eser olduğu öngörülmektedir.

ŞIRZI'DA BULUNAN HİTİT HİYEROGLİF KİTABESİ

Aşağıda okuyacağınız döküman 1937- 1946 yıllarında gerçekleşen arkeolojik geziyi yapan Prof. Dr. H. G. GÜTERBOCK — Doç. Dr. S. ALP' in kaleminden tarihe not düşülmüş halidir.

(Şırzı köyü 1: 800 000 mikyaslı Türkiye haritasının Sivas paftasında H 29 murabbaında kuzeyde Hasançelebi ile güneyde Hekimhan arasında gösterilmiştir. Sivas - Malatya şosesinin ve demiryolunun geçtiği Kuruçay vadisinin hemen üstündedir. Deveci, Şırzı'nın doğusundaki dağlık arazidedir ve haritada işaret edilmiştir.)

Şırzı'ya takriben yarım saat mesafede “Ören” denilen büyük bir şehir harabesi bize gösterildi. Harabede taş duvarların bakiyeleri kolayca görülmektedir. Toplanan çanak çömlek parçaları Romalılar devrine ait olduğunu gösteriyor. Bu yerin evvelce malûm olup olmadığını ve Kiepert'in haritasındaki "ad Praetorium" ifadesi ile ilgisinin derecesini bilemiyoruz.

Hiyeroglif kitabesi, köyün tahminen 2 kilometre güney – batısında ve “Ören” den ise bir saatlik mesafededir, “Ören” Romalılar devrine ait olduğuna ve zaten aradaki mesafenin uzaklığına göre, kitabenin “Ören” ile münasebeti yoktur. Kitabe, dağ silsilesinin batı yamacında, vadiye manzarayı kapayan küçük ve tabii bir sed üzerinde bulunuyor.

Bununla beraber toptan konuşulursa, Şırzı'nın ve kitabenin bulunduğu dağlar Kuruçay vadisine hâkimdirler. Yalnız kitabenin bulunduğu noktadan vadi görülememektedir. Kitabe, meyilli toprakta müstakil olarak duran 2,5 m. eninde ve 1,5 m. boyunda büyük bir kaya bloku üzerine hak edilmiştir. Yamacın üstünde görünen kayalardan kopmuş ve yuvarlanmış olması muhtemeldir.

Kitabenin kayanın meyilli duruşuna uyması, ikinci ihtimalin lehindedir. Satırlar sağdan sola aşağıya doğru meyilli gittikleri halde işaretler tamamen amudî olarak sıralanmıştır. Bu tanzime göre kitabe hakedildiği zaman kaya, şimdiki yerinde durmuş olsa gerektir.

Kaya civarında hiç bir bina veya tapınak izine rastlanmadığından kayanın belki Hititler devrinde aşağıya düştüğü ve kitabenin bu hadiseyi veya herhangi bir hadiseyi canlandırmak ve hatırlatmak maksadıyla yazıldığı akla gelebilir.

İşaretler kayanın sathına oyulmuştur ve son devirde umumiyetle kullanılan uslûptadır. İlk üç satırdan her birinin ortalama yüksekliği 20 sm'dir, dördüncü satır ise daha geniş bir sathı kaplıyor ve satırın altına çizgi çizilmemiştir. Satır, pek düzeltilmemiş ve bir dereceye kadar olduğu gibi pürüzlü bırakılmıştır. Kitabenin büyük bir kısmı ve daha ziyade sol tarafı,

işaretleri örten ve uzaklaştıramadığımız açık renkli yosunla kaplıdır. Birinci satır, bir kaç işaret müstesna, maalesef tamamen haraptır.

Fakat Hitit hiyerogliflerini çözümlemenin şimdiki durumunda metnin tamamını tercüme etmek şöyle dursun, transkripsiyonu bile vermeye cür'et edemiyoruz. Metnin okunabilen kısmında ne şahıs ne de coğrafya adı geçmediği anlaşıyor.

Eğer kitabede herhangi bir şehrin hükümdarının adı mevcut ise, bunun metnin ümitsiz bir durumda olan başında yazılmış olması beklenir. "Geyik boynuzu,, işareti (Meriggi'nin listesinde No. 120) ile yazılan ve umumiyetle "Ruta,, (veya benzeri) diye okunan tanrı adının metnin muhtelif yerlerinde geçtiği açıkça görülüyor ve metinde adı geçen yegâne tanrı olduğu anlaşıyor.

Metnimize en yakın hiyeroglif kitabeleri, Tohmaçayı vadisinde Kötükale, İspekçür, Darende ve Gürün'dedir. Şırzı, coğrafya bakımından bu mıntıkadan ayrıdır. Metinde hiç bir coğrafya adı bulunmadığından bu grupla ilgisi açıkça tespit edilemiyor. Diğer taraftan Malatya'da muhtelif hiyeroglif kitabeleri bulunan Arslantepe'ye gelince, bu şehrin adı Gürün'e kadar bütün kitabelerde geçtiğine göre Tohmaçayı vadisi Malatya mıntikasına aitti.

Kuruçay vadisi de Malatya ovasına doğru açıldığına göre Şırzı'nın da Malatya kırallığına bağlı olması muhtemeldir.

Şırzı ve Deveci yanında Başak denilen yerde Şırzı'daki kitabeye benzer bir kitabe daha vardır.

HASAN AĞA ÇEŞMESİ

Köprülü Mehmet Paşa, sefere çıkıp da Hekimhan'a gelince bakmış yemyeşil orman, sular şırlayıp akıyor. Köprülü ordusunu burada dinlendirmeyi uygun görmüş, ağaçların arasına çadır kurup dinlenmeye koyulmuşlar. Bu sırada askerlerin bir kısmı da etrafı geziyorlarmış. Şimdiki **Hasan Ağa Çeşmesi**'nin bulunduğu yere gelmişler ki, küçük derenin suyunun içinde kırmızı bir çeşit su gibi bir şey akıyor. Askerler suyu takip ederek yukarı çıkmışlar ki bir adam yaralanmış kanı akıyor. Hemen Köprülü'ye haber vermişler. Paşa hekimle gelmiş adamı muayene ettirmiş. Doktor: "Paşam bir canı kalmış demiş" Padişah: "Kurtulma ümidi yok mu?" demiş. Doktor: "Onda bir can kalmış Paşam" demiş. Padişah: "Ya bunun canını kurtarırın ya da senin kanını bunun kanına katarım" demiş. Hekim yarayı üç gün içinde iyi etmiş adamın kim olduğunu sormuşlar. Hekim olduğunu ilaç yapmak için buralara geldiğini, eşkıyaların kendisini yaraladığını anlatmış. Köprülü ormanı kestirip yer açtırmış. Bir **Han** bir **Hamam** bir de **Cami** yaptırmış. Etraftan birkaç evi de getirip buraya yerleştirmiş. Bu suretle bugünkü Hekimhan şekline girmiş

KONAKLAR

HEKİMİHAN KONAKLARI

AHMET ALİ EFENDİ “YAZICIOĞULLARI KONAĞI”

Ahmet Ali Efendi I.Dünya savaşında Yemende Yüzbaşı olarak savaşmış Savaş sonrası Hekimhan'da 2.belediye başkanlığı yapmıştır.

Konağı hala ayakta olup Camcı İhsan Yazıcıoğlu'nun evi olarak bilinir. Üzerinde herhangi bir tarihi kayıt yoktur.

ÇATAL'IN KONAĞI

Çatalın konağı üzerinde herhangi bir tarihi kayıt yoktur. Bu gün hala görmek mümkündür. Yapı tarzı güzel, zarif bir görünüm içermektedir.

MÜFTÜLERİN "CAMCI ÖMER ALPAY KONAĞI" 1325-1327

Müftülerin Konağı: üzerinde taş kitabesi bulunmaktadır. Kitabesinde Bakara süresin ayeti 1325-1327 tarihlerini taşımaktadır. Ayrıca taş kitabesinin aynısı girişte tavan tahtaları üzerinde de yazılıdır. "Açıldıkça kapısının cismi ada, Yarabi bi hakkı sureti inne fetahha 1325-1327" şeklindedir. Binayı ilk defa Hüseyin Ağa'nın babası Nedim Ağa yaptırmıştır. Bu kişi Sultan Reşat'ın culuy törenine katılmıştır. Osmanlı döneminde Müftüler kasabamızın idari işlerini bu binadan yürütölmüştür.

Müftüler bugün Özkul soyadı ile bilinen ailedir. Bu bina daha sonra hanım tarafından miras olarak Camcı Ömer Alpay'a geçmiştir.

TARİHİ KALINTILAR

1- Kasabanın kuzey batısında bulunan Ardahan (Beykent) Köyü'nde eski su kemerleri, kilise yerleri, yine aynı köyün güneyinde **Asar Kaya** denilen yerde yeraltı sanayi çarşısı,

2- Girmana (Kirmanlı) beldesinde toprak höyük,

3- Kocaözü Kasabasında kırma taş höyük,

4- Ansur, Mişevge ve İbocuk Köyü'ndeki oyma pınarlar ve **Kanlıdere** civarında kabartma resimler ve yapay mağaralar,

5- **Bogazgören** ve Basak köylerinde Hititlere ait hiyeroglif yazıtlar,

6- **Güzelyurt** Kasabasında Doğu Romalılara ait kale,mezar,kilise gibi tarihi kalıntılar,

7- **Doyran Dağı** diye anılan dağın üzerinde zindan ve mezarlarla, saray kalıntıları.

Güzelyurt Höyük :

Hekimhan Güzelyurt yol güzergahında yer alır. Yoğun olarak tunç çağını barındırır. Tahribat fazladır.

Türbeler :

Bayhacı evindeki Burhan Baba Türbesi, Kayabaşı Türbesi

Çeşmeler :

Kalekapısı çeşmesi, Eski çarşı pınarı (**Rumi 1299**), Hasanağapınarı, İmam pınarı, Gümüşpınar, Kalfa pınarı, Garipağaoğlu Çeşmesi, Marziye Hacı'nın pınarı, Sarıkız'daki Çatal çeşme.

Hekimhan'da Çekim Yapılacak Alanlar

Hekimhan Giriş

Yücekaya

Yücekaya'dan Görünüm

Ebe Diliği Tepesi

Girmana Kanyonu

Avlunun Gözü - Kocaözü

Uğur Pınar – Güzelyurt

Yama Dağı

Zurbahan Dağı

Güzelyurt Göleti

Dipsiz Göl

İlca Sosyal Tesis – Hasançelebi

Maden Yükleme Rampası – Hekimhan

Deveci Maden Ocağı

Kayak Merkezi – Yama dağı

